

BO ZAR

Paleis voor Schone Kunsten – Brussel

27.01.2018

TANIA ARCIMOVICH&ANTON SAROKIN
BELARUS 4.33 A SUN CITY OF DREAMS POINT ZERO

Gebaseerd op de novella *Minsk. A Sun City of Dreams* by Artur Klinau

Performer : Alexander Marchanka

Geluid: Anton Sarokin

Video: Tania Arcimovich, Dzianis Dziuba, Paval Haradnicki, Andrei Liaukovich, Arciom Lobach, youtube

Montage : Tania Arcimovich, Anton Sarokin, Dzianis Volkau

Tekst : Artur Klinau, en Tania Arcimovich, Elena Karmagnani, internet (media, Wiki, blogs)

De stad heeft geen eigen naam, geen eigen geschiedenis. De geschiedenis van elke stad is een eindeloze cyclus van geboorte, groei, verval, vernieuwing, machtsstrijd, verlies en verlating. Talloze oorlogen uit het westen en oosten vernielen haar tot stof, en ze rijst steeds opnieuw op, en bouwt aan een geheugen (uitdrukkelijk of onopvallend voor vreemde ogen).

Een geruïneerde stad - een geruïneerde identiteit

De geschiedenis van mijn stad is eindeloos anoniem - een gelijkaardig verhaal in een andere stad. Ik stuit op de ruïnes of voel de pijnpunten, zelfs als ik duizenden kilometers van huis door de steegjes van een buitenlandse stad dwaal. Ik hoor haar stem overal, zelfs zonder mijn ogen te sluiten. Ik ben hier bang voor - ben ik even abstract als zij?

Ik loop door de stad en laat een spoor van anonieme teksten achter.

De stad heeft geen eigen naam, geen eigen geschiedenis. De eigenaardigheid van mijn stad is dat ik er geboren werd.

PROLOOG

...Het grootste deel van de stad staat op een hoge heuvel, die boven een uitgestrekte vlakke uitstijgt.

...De grote heerser is een priester die door hen Hoh genoemd wordt, maar wij noemen hem Metaphysic. Hij is het opperhoofd, zowel voor wereldlijke als spirituele zaken, en hij neemt alle zakelijke en juridische verantwoordelijkheden voor zijn rekening. Hij is het hoogste gezag.

...Drie prinsen met evenveel macht - Pon, Sin en Mor - staan hem bij. In onze taal noemen we ze Macht, Wijsheid en Liefde.

Tommaso Campanella
De Zonnestad

In de zestiende eeuw schreef Thomas More een boek over een samenleving van geluk, een eiland dat baadde in sociale harmonie. Hij noemde zijn eiland Utopia, Latijn voor "een plek die niet bestaat". Een eeuw later publiceerde ook de Italiaanse monnik Tommaso Campanella zijn filosofische werk over een ideale samenleving, met als titel *Civitas solis* (De Zonnestad). Vanuit een bitterkoude, brutale Spaanse gevangenis werkte hij letter per letter aan zijn tekst over geluk, een eerlijke wereld en hoe we dat kunnen bereiken. Wanneer kan het verlangen naar een stad van geluk groter zijn dan in tijden waarin men eindeloos ongelukkig is? Wanneer kan de drang naar gerechtigheid sterker zijn dan wanneer extreem onrecht geschiedt?

Elk ongelukkig volk dat onrecht wordt aangedaan, droomt van de Stad van Geluk. Maar wie de stad zelf probeert te bouwen, moet op voorhand verwachten te zullen falen, omdat de stad niet kan bestaan. De ideale samenleving is een mooie droom, een zonnige stad vol visioenen, het land van de begrijpelijke zon dat niet echt is.

Utopia kan nooit werkelijkheid geworden. Het idee dat Utopia haalbaar is, is een illusie. Als de wereld niet is zoals hij is, maar zoals wij de wereld zien, dan kunnen we God begrijpen en zal God echt zijn. Als we allemaal samen aan deze ideale, gelukkige samenleving denken, zal die er zijn. Utopia kan werkelijkheid worden. We moeten hiervoor een groots decor opbouwen, een geweldige achtergrond voor de gelukkige samenleving. En dan moeten we iedereen doen geloven dat die echt is. Zij die niet willen geloven, moeten verdwijnen. Dan zullen zij die bang zijn om te verdwijnen, zwijgen. En de meerderheid zal geloven. Ze zullen het oprecht en van harte geloven, zodat de volgende generatie in een gelukkig land ontwaakt. Het spookeiland Utopia is mogelijk als de droom boven de realiteit uitgroeit.

Ego me non fallo! (Ik zal niet teleurgesteld worden!) Ik had deze droom! Ik werd geboren in de Zonnestad der Dromen, die uit twee delen bestond: de gelukzalige samenleving, waarvan werd beloofd dat ze bestond, en de stad zelf. De eerste stad verdween, de tweede bleef achter als monument voor zij die naar het onmogelijke streven, een grootse scenografie voor een romantisch, subliem toneelstuk dat Geluk heet. Utopia werd werkelijkheid. Daar was het eiland dat niet kon bestaan! En daar zijn twee getuigen van: de Zonnestad, en ik

DEEL EEN

DE GEBOORTE

HOOFDSTUK I EEN JONGEN

Ik werd geboren in de Zonnestad.
Het eerste wat ik me kan herinneren is een enorm
betonblok, dat ik probeer te beklimmen.
Ik beklim deze koude, grijze massa,
klamp me er met mijn handen, voeten, tanden aan vast, en als ik er
uiteindelijk bovenop raak, zie ik voor me nog een
identiek betonblok.
Ik beklim het en zie daarboven het volgende,
en het volgende, nog een, en nog een ...
Deze betonnen piramide die ik probeer te veroveren
is de trap tussen de eerste en de tweede verdieping van ons
appartementengebouw aan de Lomonosovstraat. Ik ben op weg naar boven
om een vriend te bezoeken. Preciezer nog, ik kruip
want kan nog niet lopen. Daarom lijkt elke trede zo'n enorm
blok dat boven me uitstijgt en wordt de trap een enorme
stenen piramide. Wat er later gebeurde,
of de dagen daarna, kan ik me niet herinneren.
Het scherm is weer gevuld met witte en zwarte strepen en punten.
Maar dit betonblok blijft mijn eerste herinnering
en het beeld van de stad. Eenvoudig maar mysterieus
zoals het zwarte vierkant van Kazimir Malevitsj.

HOOFDSTUK II EEN KAART

De Ideale Stad of Utopia ontstaat natuurlijk niet in Minsk, maar op het hoofdaltaar van het
communistische rijk, in Moskou. Moskou en Moskou alleen zou de Zonnestad gaan belichamen.
Minsk werd gebouwd als aanloop naar de échte Ideale Stad. Als een triomfboog, de elegante en
monumentale toegangspoorten tot de werkelijke Zonnestad.

Maar Moskou doodde het lichaam van de oude stad niet. De hand van de demiurg maakte dit
offer uiteindelijk niet. Niet alleen de stad zou ten prooi vallen aan Mardoek, maar ook het lichaam
van zijn eigen jeugd ... Het was makkelijk om Minsk, of een andere Wit-Russische stad, van de
kaart te vegen. Dit was het meedogenloze lot van zo veel andere steden.

Het was geen gril van de geschiedenis dat de Zonnestad in Minsk werd verwezenlijkt. De
stad groeide uit een begraafplaats op de oever van de Niamiha, een rivier die ooit bloedrood
kleurde, en werd een plaats waar steden sterven. Op deze plek ontstonden verschillende steden
die Minsk heetten, en die vervolgens in de vergetelheid raakten. Deze stad was ooit katholiek,
orthodox, oosters-katholiek, joods, barok, provinciaal, Sovjet en keizerlijk. Na elk sterven herrees
de stad, niet om de vorige traditie voort te zetten, maar als een nieuwe plek met een andere
esthetiek, levensstijl, mythologie en godsdienst. Het is alsof verschillende nomadische golven hier
een nederzetting bouwden en na enige tijd met de hele stad weer vertrokken. Alleen het stof van
de volgende culturele laag bleef achter, klodders energie onder de grond en as van hun
voorouders, verspreid over het hele grondgebied van de voormalige stad.

Kan er een betere plaats zijn voor een Zonnestad, een utopisch eiland dat niet bestaat, dan een land dat niet bestaat en bevolkt wordt door naties die niet bestaan, een stad die er niet is? Kan de Zonnestad werkelijkheid worden op een spookachtige plek? (De Zonnestad kan alleen ontstaan op de plek van een spookstad.) In elk ander geval zou de Zonnestad zijn verworpen, geconfronteerd of verstikt door de fysieke aanwezigheid van een andere stad, of zou die zelf ten val zijn gekomen. Dat is wat er met het hoofdproject van de Zonnestad gebeurde.

In bijna elke voormalige Sovjetstad zijn fragmenten van de Zonnestad te vinden, maar Minsk was de poort naar de Ideale Stad. Deze prelude voor de Zonnestad was voorbestemd om er de enige belichaming van te worden – en de stad zelf ...

HOOFDSTUK III HET VOORGEBORCHTE

De spoorwijdte is de afstand tussen treinsporen, gemeten aan de binnenkant van de dragende rails.

De standaardspoorwijdte of het normaalspoor werd bepaald door George Stephenson, de uitvinder van de stoomtrein, en wordt het vaakst gebruikt. Ongeveer 60 % van de spoorlijnen ter wereld maken gebruik van deze breedte (zie lijst van landen die normaalspoor gebruiken). Behalve in Rusland, Oezbekistan en Finland is dit de breedte van alle hogesnelheidslijnen.

De afstand tussen de binnenranden van de sporen is vastgelegd op 1.435 mm.

Wit-Rusland behoorde zowel tot het Keizerrijk Rusland als de Sovjet-Unie en maakt dus gebruik van Russisch breedspoor, waarbij de breedte 1.520 mm bedraagt. Russisch breedspoor wordt voornamelijk gebruikt in de voormalige Sovjet-Unie (GOS-landen, Baltische staten en Georgië), Mongolië en Finland, met in totaal ongeveer 225.000 km sporen. Russisch breedspoor is de tweede meest voorkomende spoorwijdte ter wereld, na normaalspoor.

Voor elke trein die van oost naar west of vice versa door Wit-Rusland rijdt, moeten de wielen aan de grens vervangen worden om op de nieuwe spoorwijdte verder te kunnen rijden. Er is een speciale technische dienst op de Wit-Russische grens die deze procedure verzorgt. Het duurt ongeveer 2 uur.

(via open bronnen)

Wie per trein vanuit Europa naar Minsk reist, moet lang vóór de poorten van de Zonnestad door het voorgeborchte passeren: de eerste poorten op de grens van het Land van Geluk. Wanneer de trein dit reeds voormalige grondgebied binnenkomt, moeten alle onderstellen vervangen worden, omdat de sporen plots breder worden ...

“Niet onder de slagboom staan, doodsgevaar”. Ik vond altijd al dat dit beeld niet strookt met het plechtige moment waarop men het Land van Geluk binnenkomt. Het zou logisch zijn om dit te vervangen door iets dramatisch. Het grappigste zou wellicht een poster zijn, met de woorden “Welkom in de hel!” In alle ernst zou er een rode vlag moeten hangen, met in grote witte letters: “Welkom in het Land van Geluk!

DEEL TWEE

EEN STAD

Laten we de stad introduceren! Het Stationsplein. Het is 6.00 u. Moskoutijd.

Goedemorgen, Minsk!

Hier is jeugd. Bloemen, lanen, straten. De stad begint aan een nieuwe dag. Er zijn veel mensen op straat. Het is tijd om aan het werk te gaan. Er is een nieuwe wijk met werknemers niet ver van de fabriek. Niet zo lang geleden was dit allemaal bos. Maar nu zijn er straten en brede lanen.

HOOFDSTUK IV

GRENZEN VAN DE ZONNESTAD

De Stadswachters keerden pas onlangs terug naar hun plek. Toen ik klein was, stonden ze bovenop de torens. Maar ik herinner me nog goed hoe hun aanwezigheid ons schrik aanjoeg toen we doelloos door de stoffige hoekjes van de Zonnestad dwaalden. Sommigen lagen op hun zij onder de enorme bogen die het plein verbonden met het park aan de andere kant van de torens.

Boven deze met roet bedekte bogen hingen ijzeren medaillons, in de vorm van treinen en met een grote vijfpuntige ster in het midden. De trein is altijd een symbool geweest van het Land van Geluk. In veel films uit mijn kindertijd is de trein enorm, en rijdt hij met grote vaart een betere toekomst tegemoet. De trein vult het hele scherm en een rode ster werpt het nodige licht op het tafereel.

Vroeger stond er een levensgrote metalen trein met passagierswagons in het park achter de toren, waar kinderen op konden spelen. Maar dat deden we niet vaak. Het was meer een plek waar volwassenen rondhingen, met grote flessen. Er lag een tapijt van afval, vol sigarettenpeuken en flessenkurken.

DEEL DRIE

DE ZONNESTAD

HOOFDSTUK V

DE ZONNESTAD

(Rondleiding Artur Klinau)

Je kunt de luxueuze gevel zien

en nu ontdekken we deze paleizen ook vanbinnen.

Oorspronkelijk was de achterkant van deze paleizen niet eens gepleisterd.

Dit pleister dateert van een latere periode.

Meestal was het gewoon een bakstenen muur.

De Zonnestad bestaat eigenlijk volledig uit vlakke paleizen.

Want zoals ik al zei, werd ze gebouwd als een triomfantelijke weg die naar het altaar leidt,

en dus was alleen wat de reiziger op deze triomfantelijke weg kon zien van enig belang.

De beste mensen van de Zonnestad woonden in deze paleizen.

Het proletariaat leefde in andere huizen en andere districten.

We hebben het nog niet gehad over de goden van de Zonnestad.

Het Land van Geluk kon immers niet bestaan zonder een cultussysteem.

Christelijke, Islamitische en andere goden werden van de troon gestoten.

Het Land van Geluk had eigen goden,

een soort goddelijk tweekamerparlement.

Eén kamer bestond uit de zogenaamde goddelijke helden.

De kamer had een eigen hiërarchie.

Het hoogste ambt werd er bekleed door goden als Lenin, Stalin, Karl Marx en Engels.

Dan waren er ook nog de mindere goddelijke helden,
zoals Kirov, Clara Zetkin, Rosa Luxemburg.

En de tweede kamer bestond uit de zogenaamde demiurgen,

of onpersoonlijke goden.

Ook deze kamer had een eigen hiërarchie.

De Grote Communist stond uiteraard bovenaan de hiërarchie,

met daaronder de Grote Werker, de Grote Boerenvrouw,

de Grote Staalwerker, het Grote Komsomol-lid,
de Grote Partijgenoot, de Grote Soldaat, enzovoort.

Zo stond er op dit plein vroeger een grandioos standbeeld van Stalin.

Op dit fronton van het Paleis der Vakbonden
staat een authentieke groep goddelijke demiurgen.

De compositie is natuurlijk bekroond met de Grote Communist,
met een jongen en een duif in zijn handen.

Daar gaat dan de Grote Bouwer, de Grote Violist, enzovoort.

Dit plein wordt het plein van de metafysicus genoemd.

Wat we vandaag hebben gezien, is slechts een klein deel van de Zonnestad.

De Zonnestad strekt zich kilometers ver uit.

We hadden geen tijd om alles te zien,

maar ik heb in ieder geval geprobeerd om enkele basisprincipes van de Zonnestad uit te leggen.

Hou deze principes in gedachten, wandel door de Zonnestad en interpreteer het allemaal zelf.

Natuurlijk is de Zonnestad een monument.

Ik zou haar definiëren als een monument voor de Europese en wereldcultuur, omdat het communistische idee een groots Europees idee was.

De Zonnestad is een monument voor dit idee en het utopische karakter ervan.

De stad is een luxueuze scenografie voor een onbestaand toneelstuk.

Misschien zelfs een bestaand stuk, maar dan met de esthetiek van het absurde theater, wat de culturele en historische waarde ervan echter niet bagatelliseert.

Daarom denk ik dat we deze stad moeten proberen te bewaren, als monument van de Europese en mondiale cultuur.

Bedankt voor de aandacht!

HOOFDSTUK VI EEN PLEIN

Op 19 december 2010 werden er in Wit-Rusland presidentsverkiezingen gehouden. Van de tien kandidaten werd zittend president Loekasjenko door de centrale kiescommissie als winnaar uitgeroepen, met 79,67 % van de stemmen. De volgende avond werd er een grote protestmars georganiseerd op het Kastyčnickajaplein in het centrum van Minsk. Het plein is een locatie bij uitstek voor grote protesten, zoals bij de gewelddadige onderdrukking van de Jeansrevolutie, na de presidentsverkiezingen van 2006. De oproerpolitie had het plein echter afgezet, en dus werd er op het nabijgelegen Niezaliežnasciplein verzameld. Maar liefst 700 actievoerders, waaronder 7 presidentskandidaten, werden tijdens het politieoptreden na de verkiezingen opgepakt. Minstens 25 journalisten werden gearresteerd ...

(via open bronnen)

Als kind vond ik de enorme open ruimtes van de Zonnestad zorgwekkend. Ik was niet echt bang, maar er heerste een vreemd gevoel van angst. Dat was misschien te wijten aan het perspectief van een kleine man. Als je de wereld niet op een hoogte van minstens één meter zeventig ziet, kunnen dingen die voor volwassenen normaal lijken, in de ogen van een kind heel bedreigend worden.

Je bent zes jaar oud en staat onder de brandende zon in deze enorme leegte. De zon in deze stad was altijd ondraaglijk heet en de dichtstbijzijnde schaduw lag niet op tien meter, maar veel verder. Een gevoel van angst was onvermijdelijk.

Je beseft dat je lichaam een piepkleine, nutteloze eenheid is in deze enorme ruimte, onder een blauwe hemel vol vreemde vormen van Apollo's, Venussen, Amurs, gigantische paardenhoofden, ribbels, antieke vazen ... die allemaal langzaam en koninklijk voorbij drijven.

Nu en dan, als de zon, de wolken en de plek waar je stond op één lijn lagen, werd het plein bedekt door een gigantische schaduw. Je zag die schaduw eerst verschijnen op de muren van de gebouwen in de verte, aan de andere kant van het plein. Langzaam kwam hij naar je toe, en maakte hij okerkleurig asfalt grijs. Eén seconde, en de schaduw overspoelde je. De hitte verdween, ademen werd makkelijker. Maar een moment later kwam de zon terug, op dezelfde manier als de schaduw verscheen, en je stond meteen weer onder dezelfde loden zon, onder dezelfde bodemloze blauwe lucht.

Toen de politie het protest tegen de vervalsing van de verkiezingsuitslagen uiteendreef, vluchtten sommige mensen naar de katholieke kerk op het plein, omdat ze dachten dat de politie hen voor de kerk niet zou mishandelen. Maar dat werkte niet, en ze werden in elkaar geslagen.

Tv-presentator, Minsk (vertaald uit Wit-Russisch): "De Rooms-Katholieke Kerk verwacht het relikwie van Paus Johannes Paulus II. Over iets minder dan 2 uur ... wordt het relikwie links van het hoofdaltaar geplaatst - het bloed van de Heilige Vader en zijn stola [...]" Priester: "Hij komt uit de eeuwigheid, uit het huis van de Heilige Vader, naar ons... [...] Zodat mensen [...] dit bloed, op dit altaar van Gods genade, kunnen aanraken en kussen."

*Dit bloed op dit altaar van Gods genade
Dit bloed op dit altaar van Gods genade [schreeuw, protest]
Dit bloed op dit altaar van Gods genade Dit bloed op dit
altaar van Gods genade
[Schreeuw, geluid van protest, veel stemmen, niet te onderscheiden]
[Slag]*

Het doel van het communisme was om universeel geluk te creëren. Ik denk niet dat de mensheid ooit een mooiere, eervollere sociale leer heeft geformuleerd. Gelijkheid, broederschap, rechtvaardigheid, een universeel harmonieuze samenleving, van ieder naar eigen vermogen, aan ieder naar zijn behoeften, de hemel op aarde, een plek die niet bestaat, een utopie ...

Geluk bleef als filosofisch begrip vrijwel onaangeroerd. Misschien omdat alle filosofen weten dat geluk niet bestaat. Is het in dat geval niet beter om te streven naar betekenis, en niet naar geluk?

HOOFDSTUK VII BIRKENKOPF

Na het laatste grote bombardement van Stuttgart in de winter van 1944, gaf het stadsbestuur de opdracht om in de stad puin te beginnen ruimen.

Bij deze schoonmaak voor de heropbouw waren zowel het stadsbestuur en de burgers als de Amerikaanse troepen betrokken.

De stad werd opmerkelijk snel opgeruimd, dankzij de middelen die de burgers van de Amerikanen en van de enkele overblijvende bedrijven in de stad kregen, maar ook dankzij het harde werk van de inwoners.

De schoonmaakoperatie werd georganiseerd volgens zeer precieze principes van landschapsbescherming: de karakteristieke contouren van het landschap rond Stuttgart moesten behouden en zo mogelijk versterkt worden.

De heuvel Birkenkopf in het zuidwesten - de grens tussen de stad en het Zwarte Woud - werd uitgekozen als een ideale plek om het puin van de verwoeste stad op te stapelen. Bedrijven konden een bod doen op het contract om het puin te vervoeren en het stadsbestuur kreeg gedetailleerde ramingen toegestuurd. Tegen oktober 1953 waren de schoonmaak van de stad en het ophopen van de heuvel afgerond. Ongeveer vierhonderdduizend vrachtwagens dumpten meer dan 1,3 miljoen kubieke meter steen op de heuvel, die minstens veertig meter hoger werd. De impact op het landschap was verbazingwekkend; een naakte witte heuvel die boven het weelderige bos uitstak, een brede weg waar de trucks steeds opnieuw naar boven hadden gereden, gegroefde heuvelflanken in een opgaande spiraalvorm, met aan alle kanten een terraseffect.

In de geschiedenis van deze heuvel zijn de bijna onbeweeglijke geschiedenis van de natuur, de langzaam ritmische geschiedenis van de samenleving en de snelle, koortsige geschiedenis van het individu zo duidelijk zichtbaar dat het haast een archetype is. In tegenstelling tot een wijk die langzaam verandert, is de vorming van Birkenkopf er een van snelheid. De heuvel ontstond door een buitengewone gebeurtenis: de snelle en gewelddadige verwoesting van de stad aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. Birkenkopf is uitgegroeid tot een bevoorrechte uitkijkpost op de geschiedenis van Stuttgart.

Het moederschap van de stad wordt het hoofdpersonage van een verhaal uit het verleden, en helpt mogelijke verbindingen definiëren tussen de geschiedenis van de stad en de stedelijke archeologie.

De geschiedenis van een stad - in dit geval Stuttgart - wordt gegraveerd in het materiaal waarmee ze is gebouwd.

HOOFDSTUK VIII DE GRENZEN VAN DE ZONNESTAD

Als kind hield ik niet van de Zonnestad. Ons eerste appartement aan de Lomonosovstraat maakte er geografisch gezien dan wel deel van uit, emotioneel gezien lag het al aan de rand van de stad, waar Minsk helemaal anders werd ...

Ik bezocht zelden de proletarische buitenwijken van de Zonnestad. Mijn moeder en ik kwamen er langs op weg naar het graf van mijn oma, op de begraafplaats van Čyžoŭka. Deze reusachtige necropolis begon precies waar de voorsteden eindigden, en strekte zich kilometers lang uit door de velden vol gouden rogge aan de rand van de stad. Het was ver en het duurde wel een halve dag om het graf te bezoeken, of zo leek het voor mij toch. Ik hield niet van die tocht, omdat we door wijken reisden die in mijn ogen deprimerend waren, vooral wanneer de zon scheen en er overal kwaadaardige schaduwen ronddwaalden. Op een bewolkte dag waren ze verborgen, onder een verwarmend grijs flanel, maar waren het gewoon trieste buitenwijken met een hopeloze indruk en een onverwachte charme.

We vertrokken 's ochtends in Starajažoŭka en namen de tram aan de andere kant van de pluimveemarkt. Het was de derde halte na het eindstation en de tram was meestal leeg. Ik ging zitten bij het raam aan de rechterzijde, zodat ik kon zien wie opstapte. De deuren sloten met een luide klap en we begonnen aan onze niet zo korte reis naar de necropolis ...

... Het veld strekte zich tot ver aan de horizon uit en raakte ergens de hemel, waarin nog niet gesmolten stukjes suikerspin langzaam voorbijdreven.

HOOFDSTUK IX

NIAMIHA

Als kind hield ik van Niamiha. Het lag in het centrum van het oude Minsk en was de ziel van de stad – de rivierbedding waaruit de oude buitenwijken in het noorden, westen en oosten ontstonden. Aan de zuidkant grensde Niamiha aan de Stad, die er de Prospekt bouwde, van het Plein van de Wijsheid aan het Paleis van Veiligheid, tot de parken.

Ooit was het de rivier Niamiha, wat in het Litouws “slapeloosheid” of “hij die niet slaapt” betekent. De Stad werd geboren uit de rivier Slapeloosheid, die zich ten tijde van het grote rijk vermomde als ondergrondse wateren. Op dat moment had het verdriet van een 800 jaar oude vloek op de bloedige oevers het water opgedroogd. De rivier werd in leidingen onder de stad begraven. De wijk Niamiha groeide op de oevers van de Slapeloosheid.

Niamiha liep vol katten, honden met intelligente ogen en allerlei personages die ik interessant vond. In de achtertuinen waren misschien wel de laatste glazenmakers en messenscherpers in Minsk te vinden, die met hun eenvoudige gereedschap en een lied door de wijk trokken om hun diensten aan te bieden.

Niamiha rook heerlijk naar de schoorsteenrook uit de oude wijken. Het was onmogelijk om niet van die geur te houden. Al duizenden jaren lang herinnert deze geur ons aan de warmte en rust van het oervuur. Niamiha werd gezegend met deze zoete herinnering aan de oeroude haard. Je kon het al van ver voelen en ik raakte ervan doordrongen wanneer ik door de kromme straatjes dwaalde.

HOOFDSTUK X

NIAMIHA-II

In onze stad veranderde alles zo snel. Als er een oud huis op braakland stond en er een nieuw gebouwd moest worden, kwamen ze niet naast elkaar te staan: het oude huis werd gesloopt om plaats te maken voor een nieuw.

Niamiha werd lange tijd ontmanteld. Eerst werd het één groot podium, een enorme ruïne waar filmploegen uit de hele Sovjet-Unie oorlogsfilms kwamen maken. Opnieuw ontploften granaten, woedde er brand en reden er tanks met hakenkruizen en rode sterren rond. En ten slotte was het tijd voor de graafmachines.

In onze stad bleef niets lang hetzelfde. Drie jaar nadat de oude begraafplaats werd verwoest en de grote, robuuste eiken werden gekapt, werd ook het archief verdreven uit het huis zonder ramen. Er kwamen bouwvakkers, die gaten maakten voor de ramen en opnieuw een kerk van het gebouw maakten.

Ik vond het zielig voor deze wijk die de warmte en het comfort van gewone mensenlevens ademde. Het duurde even voordat ik begreep waarom ze het deden. Waarom monsterlijke machines met tonnen tegelijk de muren van mijn kindertijd sloopten. Waarom mijn kleine, mooie wereld werd vernield: het oude huis met de mooie boekenkasten, afschuwelijke slaapruijme, kleine bakkerijen die roken naar warm brood, oude Koerden die in houten cabines zaten en voor enkele kopeks de schoenen van de plaatselijke dandy's poetsten, vrouwen die het wasgoed in gezellige binnenplaatsen ophingen. Waar glazenmakers, messenscherpers, katten en honden met intelligente ogen rondwaalden, waar je de bedwelmende geur van schoorsteenrook kon voelen. Ik kon niet begrijpen waarom ze het lichaam van de oude stad doodden, want het was Niamiha dat het echte oude Minsk was. Zonder dit anker versplinterde de stad in een reeks buitenwijken. Ze viel uit elkaar en werd een schim van zichzelf.

Velen zeiden later dat het een logische voortzetting was van wat het rijk al lange tijd aan het doen was. Maar ik geloof eerder dat de Zonnestad meer ruimte eiste. Zolang Niamiha nog leefde, was de Zonnestad niet alleen. Niamiha was de grote concurrent en rivaal. Zolang Niamiha leefde, kon de Zonnestad de wereld van zoete dromen niet bereiken. De Zonnestad was de stad der dromen en Niamiha was Slapeloosheid, de stad die nooit slaapt. Het hield de stad wakker. Niamiha was een slapeloze nacht en de Stad was een zonnige dag. Vroeg of laat moest de ene de andere verstikken.

“Op de Niamiha worden de schoven met koppen neergelegd. Op de vloer van de schuur verspreiden ze leven. Ze scheiden de ziel van het lichaam. Op de met bloed bevleekte oevers van de Niamiha werd een vloek gezaaid.”

De rivier Slapeloosheid werd ondergronds water, de rivier des doods die de zielen vervoerde van zij die in talloze oorlogen omkwamen. De rivier Niamiha droogde op, na acht eeuwen van bloedrode oevers. Ze werd in leidingen gelokt en onder de grond gestopt. Maar op het oppervlak bleef de stad Niamiha bestaan. Honderd jaar later volgde de stad de rivier onder de grond. De ruimte die ze achterliet, werd ingenomen door een grote weg en enkele jaren later verscheen er een metrostation, haast precies waar de bloederige oevers ooit lagen. Het station werd Niamiha genoemd. Enkele jaren later was er een vreselijk offer in het station. De ondergrondse rivier eiste de levens van meer dan vijftig tieners. De omstandigheden lijken nog enger in het licht van de mystieke gebeurtenissen die ermee gepaard gingen.

Weet u welke tragedie Minsk in 1999 trof?

Interview 1

In Niamiha zou er een tragedie geweest zijn, op 31 mei of zo, mensen liepen weg om voor de regen te schuilen tijdens een evenement, en begonnen over elkaar heen te lopen, of zo iets.

En zo stierven veel mensen in de ondergrondse gang. Niemand kon de mensenmassa bedwingen, mensen dachten niet aan anderen en probeerden zichzelf te redden.

Interview 2

Ik heb eerlijk gezegd geen idee.
Ik was toen 7 jaar oud.

Interview 3

In Niamiha? Er stierven mensen toen ze vertrappeld werden. Als ik me niet vergis, was er een bierfestival. Het begon te regenen en iedereen liep naar het metrostation en mensen raakten vertrappeld.

Interview 4

Er moet iets geweest zijn.
Maar wat? Er moet iets belangrijks gebeurd zijn.

Interview 5

Ik denk dat er een bierfestival of iets dergelijks was. Het regende en iedereen liep plots naar de metro en heel wat mensen stierven in die massa.

Interview 6

Ik kan deze vraag niet beantwoorden.

Interview 7

Er zijn mensen omgekomen. Waarom?
Mij werd verteld dat ze zich vermaakten aan de kerk.
Mijn moeder is gelovig en zei me dat God hen gestraft had.
Er was een overstroming, of eerder regen en hagel, en iedereen liep in paniek weg.
Het was allemaal hun schuld.

Interview 8

Bierfestival. En het begon hard te regenen.
Mensen wilden schuilen voor de regen.
Niamiha overstroomde, mensen gleden uit op de trap
en vielen.
Ik weet het niet, misschien was het de vloer,
misschien was het graniet te glad.
Dat gebied overstroomt vaak,
misschien hadden ze rubberen stroken op de trappen moeten aanbrengen,
of de ingang groter moeten maken.

Interview 9

Er was een festival en mensen werden vertrappeld, niet?
Het regende en iedereen snelde naar de metro.
Mensen werden vertrappeld. Mensen werden vertrappeld door andere mensen.

Interview 10

Dat wist ik. Wat er gebeurde? Dat weet ik niet.

Interview 11

Het is in Niamiha.
Er was een bierfestival.
Er stierven mensen, heel veel mensen.
Hoe gebeurde het precies? Het was chaos, het begon te regenen
en iedereen liep naar het metrostation.
Onze militie had niet over alle mogelijke gevolgen nagedacht.

Op de Niamiha worden de schoven met koppen neergelegd. Op de vloer van de schuur verspreiden ze leven. Ze scheiden de ziel van het lichaam. Op de met bloed bevlekte oevers van Niamiha werd een vloek gezaaid. De vloek van de bloedige oevers stak opnieuw de kop op. Het water van de rivier spoelde over dezelfde plek en sleepte de kinderen van de Stad met zich mee, maar dit keer onder de grond, omdat de Niamiha al jarenlang een ondergrondse rivier is.

De bloederige oevers van de ondergrondse rivier, de bloederige oevers van de Slapeloosheid...

HOOFDSTUK XI VADER

Ik woonde bij mijn moeder en grootmoeder. Als ik vroeg waar mijn vader was, antwoordde mijn moeder steeds: "Hij is gesneuveld in de oorlog toen hij in de rivier verdronk." Ze zei dit steeds snel, alsof het een goed geofende zin was. Ik wilde altijd de rivier vinden waar mijn vader stierf. Als we een brug overstaken, vroeg ik steeds: "Is dit de rivier waar mijn vader verdronk?"

Ik herinner me mijn eerste ontmoeting met mijn vader nog goed. We zagen elkaar in Niamiha, vlakbij waar mijn moeder werkte. Hij zag er knap uit in zijn elegante kostuum. Hij gaf me dure penselen om mee te schilderen. Daarna zagen we elkaar vaak.

Ik was trots op mijn vader.

Wat typisch is voor een kindertijd, is dat een gelukkige jeugd gebaseerd is op goedheid.

Het is gebaseerd op indrukken die het kind zich herinnert als buitengewoon goed.

Vader, moeder, oma en opa...

Een speeltuin, vrienden uit die tijd...

En die herinnering is op een of andere manier onafhankelijk van het perspectief dat ik vandaag heb

Maar als we vanuit het huidige perspectief kijken, naar mijn eigen kindertijd bijvoorbeeld, kan ik zeggen dat ik in een samenleving leefde, met mensen die werden verleid door utopieën.

Maar dit alleen vanuit het perspectief dat ik weet dat de tijd waarin ik kind was, een utopie was. Als ik het over mezelf als kind heb, zou ik niet kunnen zeggen dat ik de wereld als kind al als een utopie zag.

Vanuit het perspectief dat we vandaag hebben, kunnen we zien dat het een heel onhandig en lomp gemaakte utopie was. Maar vertel me: welke maatschappij heeft ooit eens niet in een utopie geleefd?

Het is de filmische taal van Italiaanse surrealisten... De Zonnestad...

Hij beschrijft het urbanisme van de stad op een fijne en zorgvuldige manier.

Hij gebruikt deze beeldtaal enorm mooi.

Binnenkomen vanuit het noorden, binnenkomen vanuit het westen, vanuit het oosten beter niet, liefst per fiets of per auto

in het midden van de nacht, wanneer er geen mensen in de stad zijn, dan duurt het 12 minuten.

Het heeft die topografie, hij biedt het ons op een presenteerblaadje aan, en je kunt het prachtig "opeten", alles klopt.

Maar hij richt zich op de demiurgachtige personages van de leiders van die Zonnestad, hij noemt die demiurgen op.

Elke autoriteit, elke periode heeft zijn demiurgen.

Dus is het niet logisch om alleen deze te vermelden.

We kunnen zeggen dat het wel zin heeft, vanuit het oogpunt van het verzamelen van feiten.

Maar ik wil graag weten wat er vandaag met deze stad gebeurt.

Hij verlaat de stad, laat ze achter zoals hij ze zich herinnert, zoals hij haar beschreef.

En nu, als iemand deze stad beschrijft vanuit dit perspectief, het perspectief van wat er vandaag gebeurt.

En wat als er een soort kapitalisme komt, of een soort algemeen onderkende democratie?

Wat als Wit-Rusland toetreedt tot de Europese Unie?

Ja. Je zou er nog een moeten schrijven...

Maar ik vrees dat een nieuw boek opnieuw slechts één specifieke invalshoek zou bieden, dat er geen sprake zou zijn van een geheel, dat de geschiedenis nooit compleet zou zijn.

Natuurlijk niet, je kunt ze alleen proberen af te sluiten,

maar elke poging om de geschiedenis af te sluiten

en ze vanuit het oogpunt van een cirkelvormige geschiedenis te bekijken (de geschiedenis herhaalt zich) zou zeer interessant zijn.

Mijn interesse in Warschau ... de stad, haar leven, haar organisme ... is eerder een functionele interesse,

zoals: is dit oké? Kan ik er geraken? Duurt het twee uur, of slechts één?

Gewone dagelijkse routine. Dat is waar ik me op wil concentreren.

Terwijl ik aan heel introverte creaties werk, schrijf ik theaterstukken...

Ik ben actief als acteur, ik leid een jongerentheater en geef mijn kennis aan hen door ...

iedereen voelt zich soms een beetje didactisch, ik ook,

dus geef ik specifieke kennis door over het podium, het theater.

Ik heb niet te veel interesse in deze problemen, maar na het lezen van dit boek dacht ik

dat ik, wie weet, misschien ook zou durven schrijven over mijn relatie met een stad

in de toekomst. Warschau, Krakau of Żary in de buurt van Zielona Góra ... Het maakt niet uit welke stad.

Wat telt, is rechtvaardig zijn.

- En wat betekent dat?

- Precies. Ik weet niet of ik rechtvaardig zou kunnen zijn.

Mijn stad vanuit mijn eigen perspectief beschrijven... dat is zeer subjectief.

En ik heb gemerkt in dat boek, dat de subjectiviteit het de das omdoet.

Ik leer niet veel over Minsk uit dat boek.

- Nee?

- Nee.

DEEL VIER

RUINES

HOOFDSTUK XII

DE DOOD

Het Land van Geluk was langzaam aan het sterven. Het was eerst al een tijdje ziek geweest. De ziel van het land – het geloof van de mensen – vervaagde. En toen begonnen de metafysici te overlijden ... Nog steeds wist niemand wanneer het Land van Geluk zou sterven, maar iedereen had het gevoel dat deze ramp zou gebeuren, een onduidelijke afloop. Het was het begin van de slotakte van het stuk Geluk.

Het was late herfst. Slechts een paar dagen voor het land de laatste feestdag van de herfst zou vieren – de Dag van de revolutie. Mensen die de kist kwamen groeten, waren gekleed in dezelfde grijze jassen. Misschien waren er andere kleuren, maar op mijn tv-scherf leken alle jassen grijs. Mensen hadden hun hoed in de hand. Iemand huilde, anderen waren somber, iedereen zag er ellendig uit. De grijze stroom van jassen vloeide lang en eindeloos, begeleid door de dans van Aartsengeltjes op de randen van de rode sterren.

Toen de kist van de metafysicus in het graf werd neergelaten, begonnen de fabrieksschouwen aan de rand van de stad te jammeren. Ze brulden in alle fabrieken, in grote en kleine steden. Dit intense, ontroostbare huilen vulde de ruimte van die grijze herfstnamiddag. Het vloog over de verstilde lanen, parken en verlaten pleinen van de Gele Stad.

De buitenwijken van de Zonnestad schreeuwden. Ze namen voor de laatste keer afscheid van het Land van Geluk.

HOOFDSTUK XIII

MOEDER

Als je op een zomeravond vertrekt, na een warme dag, voel je de wind van een warme zee, die deze stad niet heeft. In de winter legt je geheugen de staalkleurige, zwart-witte bevroren properheid van deze Stad vast - een vreemde Stad, verloren in haar eenzaamheid. Het einde van Europa en het begin van het continent dat tot aan de oceanen reikt.

(tekst gelezen door Tania Arcimovich)

Het idee dat mijn moeder me zou komen bezoeken in Eenzaamheid, dat ze eindelijk voor het eerst (!) het Land van Geluk zou verlaten en de wereld aan de andere kant van *de muur* zou zien, kwam al bij me op tijdens mijn eerste drie maanden in het kasteel Ujazdów, in Warschau. Ik had het met haar over die mogelijkheid, waarna ze zo snel mogelijk haar paspoort moest veranderen (de nodige termijn voor een visum was aan het verstrijken).

Dit zou een lang verhaal zijn als ik begon uit te leggen waarom het zo belangrijk voor me was dat mijn moeder eindelijk *de Zonnestad* zou verlaten. Misschien besepte ik dat ik de kracht niet had om haar te doen begrijpen in welke "slaaptoestand" onze samenleving zich bevond (en daar zelfs oprecht in geloofde). Het enige wat ik voor haar kon doen was haar het leven buiten de grenzen van het "zonnige land" tonen. Gewoon laten zien en dan ... laten zoals het is. Het moest een experiment zijn, ook een experiment met mezelf, omdat het mijn eigen moeder was. Ik moest me voorbereiden op heel wat vragen, en zelfs op de mogelijkheid dat mijn experiment zou mislukken en ze na het bezoek nog dieper in die slaap zou verzinken ...

En ze deed het. We hadden bijna twee maanden onderhandeld. Ik was bezorgd dat we haar aankomst in maart moesten plannen, net voor mijn vertrek naar Minsk. Het leek zo ver weg, en in die lange tijd kon er veel veranderen. Maar er was geen alternatief: we moesten zeker zijn dat ze een visum had, en dan de tickets kopen - kortom, we hadden genoeg tijd nodig om ons voor te bereiden.

Voor haar aankomst praatten we vaak via Skype en zei ik haar wat ze moest zeggen op de ambassade of bij het oversteken van de grens, en wat ze wel of niet kon meenemen. Ik herinner me nog dat ze lachte toen ik haar in het begin vroeg om naar mij toe te komen in Stuttgart. Een paar dagen later zei ze: "Of misschien doen we dat beter niet? Misschien moeten we de dingen laten zoals ze zijn?" Natuurlijk drong ik hardnekkig aan. Ik regelde de uitnodiging (ons eerste gênante moment - mijn moeder en ik hebben dezelfde voor- en achternaam, waar we later nog aan herinnerd werden) en dacht na over het programma: Berlijn, Stuttgart, München, ik kocht zelfs kaartjes voor de Opera van Stuttgart. Toen ze de papieren al had, hoorde ik eindelijk enthousiasme in haar stem: "Nu wil ik het, wil ik het zo graag!" Ik was gelukkig. Ik was blij toen het visum eindelijk in haar paspoort stond, toen ze zei dat ze kaartjes voor de bus had gekocht. Nog een week ...

Ik zal niet in detail beschrijven hoe we onze tijd doorbrachten. De foto's van mijn moeder spreken voor zich. Ze gebruikte voor het eerst een camera en als een echte toerist nam ze overal foto's van. Ik wil alleen zeggen dat het als slaap was, maar een andere slaap, niet zoals de slaap in het "zonnige land". Mijn moeder was gelukkig, ze observeerde vol verbazing mensen van andere nationaliteiten en alle dingen die nieuw voor haar waren. Ze stelde veel vragen. We praatten. De tijd vloog.

En wat is het resultaat? Het leven gaat door: mijn moeder zorgt voor drie kleinkinderen. Met dezelfde koppigheid in haar geloof in het Land van Geluk. Maar toen ik bij haar was, zag ik een keer *Belgazeta* op de sofa liggen, een van de oppositiekranen die bij de krantenwinkel te koop is. Ik glimlachte: mijn moeder begon "kritische" pers te lezen. "En dan? Ik moet andere standpunten kennen. Ze overdrijven zeker, maar er staan zinnige dingen in," zei ze op zakelijke toon. Vorig jaar gaven we haar reizen naar Praag via Duitsland, en naar de Baltische staten. Moeder was gelukkig en is van plan om door te gaan.

Hoewel schijnbaar niets fundamenteel veranderd is, denk ik dat project "moeder" in dit verhaal het belangrijkste en meest waardevolle resultaat van mijn kunstresidentie is.

De tempel die niet bestaat. Het land dat onbestaande is. Mensen die niet bestaan. De stad die er niet is. Het eiland dat er geen is. De plaats die niet bestaat. Utopia ...

EPILOOG

Het is beter om Minsk met de auto binnen te rijden, 's avonds laat, rond middernacht. Dan is de Zonnestad haast verlaten ... Als ik een muziekstuk moet opnoemen dat het beste bij deze hoedanigheid van de Zonnestad past, dan is dat zeker *Memorial* van Michael Nyman, uit *The Cook, the Thief, His Wife & Her Lover* van Greenaway. Te voet duurt het ongeveer anderhalf uur om de Zonnestad van west naar oost te doorkruisen - zo'n acht kilometer. Met de auto kan het in iets minder dan twaalf minuten - even lang als *Memorial*.

Ik werd geboren in het Land van Geluk. Was ik er gelukkig? Ik denk het wel. Iedereen heeft een eigen Land van Geluk: zijn kindertijd. En het maakt niet uit waar je geboren wordt.

Was ik gelukkig in Utopia? Ik denk het. Zolang ik erin geloofde. We geloofden in dit prachtige decor tussen Utopia en de werkelijkheid. Het decor verbergt de lelijke waarheid ten dienste van de utopie, maar creëerde zo de illusie van materialisatie, van de realisatie van de utopie ten dienste van de werkelijkheid. De Samenleving van Geluk heeft alleen de gedaante aangenomen van de esthetiek van geluk: een grootse, maar sobere scenografie op de grens tussen utopie en werkelijkheid. Daar doorbreekt het licht van de leegte van het in de mist verdwijnende eiland dat niet bestaat de majestueuze colonnades.

Kan de Zonnestad op een andere plek verschijnen? Waarschijnlijk niet. Ze kan alleen uit verschroeiende aarde groeien, in een ruimte zonder cultuur. Het is wellicht niet mogelijk in de chaos van de democratie. Een ideale, utopische stad heeft één schepper, een architect en een dirigent nodig. De naam van die architect is dictatuur.

De Fantoomstad ontstond op de plek van spooksteden, als decor voor een vreemd en subliem romantisch toneelstuk. Een toneelstuk gaat over de dromen van mensen, hun uiteengespatte dromen, over de Stad van Geluk en haar onbereikbaarheid - een mythe van Sisyphus en Icarus, die naar de zon vliegt en wordt beloond met de dood. Het Land van Geluk stierf, maar de Zonnestad der Dromen bleef: een prachtige, esthetische constructie als geen ander, een groots decor voor een utopisch project met als titel Geluk ...

Ik werd geboren op de bloederige oevers van Slapeloosheid in de Zonnestad.

Mijn kinderen werden geboren in de Zonnestad ...